

Feminism röjer väg för kollektivism

| av Peter Ejemyr

Feminismen gör jämställdhet till ett kollektivt och därmed politiskt problem. Och argumenterar för ett av politiker detaljstyrt samhälle.

NU ÄR DET JUL IGEN! Och så är det dags för den årliga Debatten! Den om julefrid och fredsbudskap? Den om klapphysteri och julstress? Eller den om Kalles och Karl-Bertils påverkan på våra jultraditioner? Nej då, den typen av diskussioner är numer passé.

Istället är ju julen den tid då Affischerna kommer upp. Det är dags för Hennes & Mauritz att få oss att förnya innehållet i våra underklädeslådor. Och lika säkert som tomten på julafton kommer debatten om huruvida H&Ms bilder på underkläder är en kränkning av kvinnor i allmänhet eller vissa i synnerhet. Eller både och.

Få torde hävda annat än att bilderna i årets H&M-kampanj är bland de minst sexuellt utmanande på många år. Ändå kunde man redan i november se en yngre kvinna med anledning av dessa sitta i rikskanalens debattsoffa.

Och det kunde man naturligtvis tro var bra. Hon var nämligen dömd för skadegörelse, då hon förra året klottrade på H&M-affischer i Göteborg. Hon ville inte se affischerna och uppenbarligen hade hon tagit på sig smakdomarens roll och ville själv se till att inga andra kvinnor heller skulle få se dem. Eller män, för den delen.

Men den som hoppades på att en sådan debatt skulle handla primärt om yttrandefrihet, om respekt för privat egendom eller om skadegörel-

se som politisk metod fick snart se dessa förhoppningar komma på skam. Istället gick debattprogrammets redaktion lydigt in i fällan. Skadegörelsen blev den hävstång som klottrarna hade hoppats på. Tid i rutan på bästa sändningstid och möjlighet att till programledarens ackompanjerande nickar ostört bre ut sig om hur H&Ms bilder kränker, är sexistiska och inte borde få finnas i största allmänhet.

Händelsen kanske är trivial och knappast någon större mediaskandal. Men detta är ett exempel på hur den som hävdar att kvinnor är förtryckta, förfördelade, orättvist behandlade eller diskriminerade har lätt att få medautrymme och sällan får vare sig sin verklighetsbeskrivning eller sina åtgärdsförslag särskilt kritiskt granskade och bemötta. Det feministiska paradigmet har nära nog fått monopol på hur problemen ska formuleras och därmed ett oerhört försprång i att föreslå lösningar.

MILJÖ OCH FEMINISM

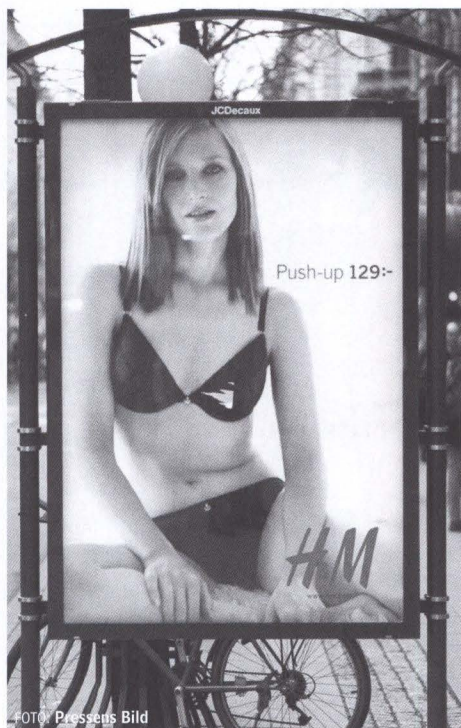
Den som var politiskt aktiv på 70- och 80-talen minns att problemformuleringsmonopolet då låg hos dem som i varje läge kunde finna en anledning till högre skatter, mer regleringar och större offentliga åtaganden.

Men det har hänt en hel del under det senaste decenniet. Behandlingen i media av fastighetsskatten och förmögenhetsbeskattningen av boendet är väl det tydligaste exemplet på att det inte längre är rättvisande att tala om ett problemformuleringsmonopol för skattehöjare och regleringsivrare.

Istället blir det allt tydligare att vi har fått två andra problemformuleringsmonopol på halsen, båda nog så problematiska för dem som tror på individualism och marknadsliberalism.

Det ena är miljöivrarnas tolkningsföreträde i alla frågor som på ett eller annat sätt påverkar vår fysiska omgivning. Larmrapporter accepteras okritiskt, vetenskapliga resultat tolkas subjektivt och allt som benämns eko-någonting är per automatik någonting bra.

Nog så problematiskt för den som önskar mindre kollektivism och en starkt begränsad politisk sfär, är den

starka vinkling som sker inom journalistiken och även inom den politisk debatten till förmån för de feministiska utgångspunkterna.

Måhända finns det en rad olika definitioner av begreppet feminism. Men det borde knappast gå att hävda annat än att den huvudfåra i vilken den feministiska debatten drivs i Sverige idag är kollektivistisk. Problemen beskrivs i kollektivistiska termer. "Kvinnor" diskrimineras. "Män" förtrycker. "Kvinnor" misshandlas. "Män" slår. Och när problemen definieras på en sådan nivå är det i det närmaste oundvikligt att inte hamna i kollektivistiska lösningar, det vill säga krav på regleringar och offentliga ingrepp.

Belysande är den debatt som uppstod tidigare i år om det påstått orättvisa i att kvinnor i vissa pensionsförsäkringar kan få lägre månatliga utbetalningar än män, givet samma inbetalda premie. Såväl pressens artiklar som självfallet de därav föranledda frågorna i riksdagen svalde i det närmaste helt okritiskt ståndpunkten att detta var en orättvisa. Att kvinnor i genomsnitt lever länge och därmed om den månatliga utbetalningen blir densamma, får mer "tillbaka" för sina premieinbetalningar, det var självfallet ingen orättvisa. Ingen skrev att en utjämnning av månadsutbetalningar skulle innebära att män subventionerade kvinnor.

Ansvarig minister var orolig och kunde tänka sig att överväga lagstiftning. Att vad som skrivs – och kanske framförallt hur det skrivs – i media får direkta konsekvenser fick vi bevis för i maj när Folksam meddelade att man nu minsann skulle införa "könsneutralitet" i åtminstone en av sina pensionsförsäkringar.

"Det vi själva lärt av debatten är framförallt att vidga synfältet och inte tänka enbart som försäkringsspecialister. Ojämlighet mellan kvinnor och män kränker människovärdet. Den moderna försäkringsekonomin har att underordna sig detta faktum", tillkännagav Folksam.

»VIDGA SYNFÄLTET»

Här erkänner man öppet att man väljer att gå från den vedertagna försäkringstekniken som innebär att premien sätts utifrån beteende och förväntad skadefrekvens. Här var det viktigt att "vidga synfältet".

Folksam har dock inte valt att "vidga synfältet" för sina livförsäkringsprodukter. När det gäller livförsäkringar är förhållandet mellan könen det omvända. Män betalar högre premie för samma livförsäkringsbelopp. Det beror på att män i genomsnitt dör tidigare och löper större risk att råka ut för en dödlig olycka tidigt i livet. Alltså större risk för försäkringsbolaget och därmed högre premie. Det kräver ju knappast någon djupare

insikt i försäkringsvärlden för att veta om denna "orättvisa" och dra parallellen till den påstådda "orättvisan" mot kvinnor när det gäller pensionsförsäkringar. Men om detta talas det tyst. Det passar inte in i paradigmet. Orättvist är det bara om kvinnor drabbas.

Problemformuleringsmonopolet har nu drivits så långt att begreppet "feminist" fått en underliggande betydelse av allmänt god människa, en rättfärdighetens person och en motståndare till orättvisor.

Således vill alla vara "feminister", framförallt om man är politiker och vill sitta i debattsofforna. För hur ska man annars kunna fortsätta dra nytta av symbiosen mellan journalistiken och politiken om man inte anpassar sig till de problemformuleringar som dominerar. Samtliga partiledare har därför förklarat sig vara "feminister". Dock gärna med prefix av typen "liberal-feminist" eller "eko-feminist", vad det nu kan betyda.

Och även om den moderata partiledaren inte i egentlig mening har hakat på feministtåget, så kände sig Bo Lundgren uppenbarligen tvingad att även han säga att han är feminist. En gång är kanske ingen gång, och när moderatledaren i en debatt med Gudrun Schyman i våras menade att den lexikaliska definitionen av feminist knappast exkluderade någon och att han mycket väl kunde kalla sig "individ-feminist" så var det väl långt ifrån en

moderat programförklaring.

Samtidigt är denna typ av anpassning till problemformuleringsmonopolet olycklig. Bo Lundgren bidrar till en utveckling mot att begreppet "feminist" snart har samma status som begreppet demokrat. Alla måste vara för, ingen kan vara emot.

För begrepp är inte oväsentliga. Med begreppsapparaten kommer betydelser och konnotationer som på ett starkt sätt kan påverka det politiska innehållet och som ofta sätter ramarna för den politiska debatten.

I den moderata gruppmotionen "En verklig jämställdhet" kan man finna klara spår av kollektivistisk problemformulering.

"Nyutexaminerade kvinnor får också 1 000 kronor lägre ingångslön än män. Betänkandet 'Välfärd och arbete i arbetslöshetens årtionde' visar att trots att kvinnor nått samma utbildningsnivå som män, och fått samma arbetslivserfarenhet, rör sig inte lönerna upp mot männens nivåer. Kvinnornas löneläge skulle ha höjts med 6,5 procentenheter om den följt deras erfarenhetsutveckling. Löneökningen är dock bara 1,5 procentenheter."

Den första meningen är sannolikt felaktig. Troligen menas att nyutexaminerade kvinnor får också i genomsnitt 1 000 kronor lägre ingångslön än män.

"Är jämställdhet ett politiskt problem, då är det också politiska åtgärder som är lösningen."

Måhända en liten detalj, men funderar man lite på de båda varianterna av samma mening så finner man att de underliggande signalerna faktiskt skiljer sig åt en hel del.

Poängen med det citerade stycket är dock att visa på hur ett statistiskt grupptänkande i makroperspektiv får styra problembeskrivningarna, ibland även inom moderaterna. Detta har (ännu?) inte fått genomslag i förslagen till beslut. Men resultatet av problembeskrivning på kollektiv nivå brukar ju förr eller senare bli krav på politiska åtgärder för att på ett eller annat sätt tillskapa en statistisk "rättvisa" på gruppnivå.

VARFÖR LÖNESKILLNADER?

Löneskillnaderna mellan kollektivet män och kollektivet kvinnor är annars den fråga som kanske allra tydligast påverkats av det feministiska problemformuleringsmonopolet. Detta har bland annat analyserats av Marie Söderqvist, samhällsanalytiker på företaget United Minds, i rapporten Lönediskriminering – en myt på modet, från Näringslivets Mediainstitut.

I rapporten konstateras bland annat att medias beskrivning av den påstådda lönediskrimineringen av kvinnor är ensidig. Journalisterna vet redan var problemet ligger, nämligen att landets arbetsgivare diskriminerar kvinnor i lönesättningen och beviset är att kvinnor som grupp tjänar sämre än män som grupp.

För att illustrera det normala sättet media beskriver de antagna löneorättvisorna mellan män och kvinnor, kan vi läsa att "Männen drar ifrån i löneligan – Löneskillnaderna ökar visar ny statistik" och hämta följande från Aftonbladets nätupplaga:

"Löneskillnaderna mellan kön består. Fortfarande tjänar kvinnor betydligt mindre än män. Inom vissa grupper har löneskillnaderna till och med ökat det senaste decenniet. Det visar ny lönestatistik från SCB. Förra året var snittlönen i Sverige 20 500 kronor, enligt ny lönestatistik som presenterades av Statistiska centralbyrån, SCB, på tisdagsförmiddagen. I snitt tjänade kvinnor 18 400 kronor i månaden, jämfört med männens snittlön på 22 500 kronor. Det innebär att kvinnorna tjänade 82 procent av männens snittlön. 1992 var motsvarande siffra 84 procent, en knapp ökning det senaste decenniet, således."

Jaha, det finns en statistisk skillnad mellan män och kvinnors genomsnittliga lönenivå. Då måste väl detta vara bevis för orättvisa och diskriminering, eller?

Eller kan det finnas andra förklaringar till de statistiska skillnaderna mellan kollektiven män och kvinnor?

Studerar man frågan vetenskapligt blir bilden en annan. Forskarna Trond Petersen och Eva Meyerson vid Industriens Utredningsinstitut har analyserat lönestatistik från SAF, LO och PTK under 70- och 80-talen. Det visar sig då att kvinnor och män med likartade arbets-

uppgifter hade i stort sätt likvärdig lön. Löneskillnaderna är små när statistiken rensas för skillnader i utbildning, ålder, erfarenhet och yrke.

Vad som inte alls diskuteras och vad som nästan är tabu i den svenska debatten är att ställa frågan om inte löneskillnader till en viss del beror på skillnader i preferenser. Kan det vara så att män som population – i genomsnitt – tycker det är mer viktigt än kvinnor – i genomsnitt – att tävla, klättra och kämpa för position och hög lön. Kanske det ena kollektivet mer än det andra – i genomsnitt – sätter högre värde på trygghet, kortare restid, trevlig arbetsmiljö? Tänk om någon vågade forska kring hur preferenser och livsstilsval påverkar löneskillnader. Och ställa frågan om skillnader i utfall som beror på skillnader i preferenser kan utgöra en orättvisa.

Men, vad är egentligen problemet med att det feministiska paradigmet dominerar media och den politiska debatten? Vad gör det om man är lite otydlig med en del statistik? Inte är det väl så farligt om tjejer ges lite försprång och draghjälp?

Om den enda effekten av det feministiska problemformuleringsmonopolet vore att tjejer blev förbannade och började ta för sig lite bättre skulle det inte finnas så stor anledning att höja ett varningens finger. Men återigen ligger faran i att en bred acceptans av kollektiva problemformuleringar i nyhetsrapportering, samhällsdebatt och på den politiska arenan löper stor risk att följas av en utveckling mot kollektiva lösningar. Är jämställdhet ett politiskt problem, då är det också politiska åtgärder som är lösningen.

NYA VÄGAR FÖR KOLLEKTIVISMEN

Kollektivismen har bromsats och till och med rullats tillbaka inom många samhällssektorer. Inom vård, skola och omsorg ser vi idag en växande mångfald och en individuell valfrihet som var i det närmaste otänkbar för tjugo år sedan. Inom näringslivet är kraven på kollektivt ägande och förstatliganden förpassade till rånluvevästern. Statens ägande av företag minskar.

Men ränder går som bekant sällan ur. Därför söker sig nu kollektivismen nya former och nya problemområden. Igår var det ägandet av företagen och offentliga monopol. Idag är det miljön och jämställdheten som ska vara ingångarna till ett mer politikerstyrt samhälle.

Samtidigt ligger det en stor pedagogisk utmaning att i nuvarande klimat förklara och övertyga om att kampen mot feminismen inte är en kamp mot kvinnors möjlighet och önskemål att utan hinder, begränsningar eller fördomar själva kunna forma sina liv. Att det faktiskt förhåller sig tvärt om.

Peter Ejemyr (peter.ejemyr@askus.se) är kommunikationskonsult.